

Fuglefagligt notat

vedrørende European Energy A/S's hvidbøger til Energistyrelsen om VVM-materialet omkring Jammerland Bugt Havmøllepark

Foreningen "Beskyt Jammerland Bugt" er i forbindelse med en aktindsigtsanmodning til Energistyrelsen bekendt med, at European Energy A/S den 25. juli 2019 har fremsendt tre dokumenter til Energistyrelsen i form af hvidbøger om Jammerland Bugt Havvindmøllepark. De tre hvidbøger indeholder virksomhedens svar på indsigelser, som er indleveret til Energistyrelsen fra myndigheder, organisationer, foreninger og enkeltpersoner i forbindelse med høringen af European Energy A/S's VVM-redegørelse omkring Jammerland Bugt Havvindmøllepark. VVM-redegørelsen er betalt af European Energy A/S og udført af konsulentfirmaet Orbicon A/S.

Den ene hvidbog udgør European Energy A/S's (dvs. projektansøgerens/bygherrens) svar på detaljeret og omfangsrig indsigelse, som blev indleveret til Energistyrelsen af NGO Beskyt Jammerland Bugt. De mest centrale fuglefaglige aspekter i denne hvidbog - og i relevant omfang også fra de to andre hvidbøger - opridses og evalueres i det følgende.

Af hensyn til at stille skarpt på de væsentligste aspekter indeholder dette notat alene en behandling af fem centrale fuglefaglige kritikpunkter og tager i den forbindelse hovedsageligt udgangspunkt i havvindmølleparkens sandsynlige negative effekt på edderfugle. Hvis en mere omfattende indsigt ønskes i den fuglefaglige kritik af miljøvurderingen, henvises til selve indsigelsen fra NGO Beskyt Jammerland Bugt, som dels indeholder en uddybet redegørelse for kritikpunkterne dels indeholder andre relevante fuglefaglige kritikpunkter. Kritikpunkterne, som indgik i indsigelsen, tog udgangspunkt i data og konklusioner fra en lang række danske og udenlandske videnskabelige undersøgelser og udredninger (Selve indsigelsen kan læses her: <http://jammerlandbugt.dk/wp-content/uploads/2019/03/20190228-Indsigelse-JammBugtNearshoreFull-1.pdf>)

Samlet set påvises det i dette notat, at European Energy A/S's svar hviler på et utilstrækkeligt fagligt grundlag og er prægede af virksomhedens egeninteresse i VVM-redegørelsens konklusion og sagens endelige udfald.

Fem centrale kritikpunkter

Punkt 1. Der bør ikke opsættes en havvindmøllepark i Jammerland Bugt, som er et internationalt betydende område for bl.a. edderfugle, og som bør udpeges og beskyttes som et "EU-fuglebeskyttelsesområde".

Opsummering af indsigelsen: De indre danske farvande udgør et livsvigtigt spisekammer for de europæiske trækfuglebestande af bl.a. havdykænder som edderfugle og sortænder. Fuglene dykker og feder sig op om vinteren, hvor de øger deres kropsvægt markant ved at dykke ned på 10-20 meters dybde for at spise blåmuslinger, snegle mv. Om sommeren trækker fuglene nord på for at yngle i kystområder og søer i Finland, de baltiske lande, Norge, Sverige og Rusland. Fødeoptaget om vinteren er en forudsætning for at fuglene har energiressourcer nok til at kunne yngle og opfostre deres afkom. Netop på grund af Danmarks særlige betydning for den europæiske bestand af edderfugle er disse optaget på den nationale "gulliste" over arter, som Danmark har et særligt nationalt ansvar for.

Den samlede europæiske edderfuglebestand vurderes af Wetlands International (WI) til at bestå af ca. 930.000 individer, og bestanden er i de senere år reduceret stærkt i antal og erklæret truet i EU ("EU-rødlistet").

Der er kun udført to optællinger af havænder i forbindelse med miljøvurderingen af Jammerland Bugt Havvindmøllepark. Disse blev foretaget sent i 2014. Af den ene tælling fremgik det, at der var omkring 129.000 edderfugle i undersøgelsesområdet, hvilket svarer til 13 % af den samlede europæiske bestand, og i ved den anden tælling fandt man, at der var 273.000 edderfugle svarende til mere end 27 % af den samlede bestand.

Det er et almindeligt anvendt kriterium for udpegning og beskyttelse af EU-fuglebeskyttelsesområder, at disse regelmæssigt indeholder mere end 1 % af en samlet trækfuglebestand. Jammerland Bugt er derfor et meget væsentligt internationalt fugleområde, og bugten bør derfor ikke tilbygges med en havvindmøllepark, men bør i stedet udpeges som et EU-fuglebeskyttelsesområde.

European Energy A/S's svar i hvidbogen: European Energy forholder sig ikke til denne problemstilling, men henviser blot til, at det er de danske statslige myndigheder, som er ansvarlige for udpegning af EU-fuglebeskyttelsesområder. Dog fremhæver virksomheden, at den vurderer, at en havvindmøllepark i bugten ikke vil have væsentlig negativ indvirkning på havdykænder (dette behandles nærmere under gennemgangen af det næste kritikpunkt).

Evaluering af svaret: Det er korrekt, at det er de danske statslige myndigheder (Miljøministeriet), som har det formelle ansvar for, at Danmark følger EU's regelsæt vedrørende beskyttelse af fælles trækfuglebestande, og derfor er forpligtet til løbende at revidere og udbygge netværket af de EU-beskyttede områder i takt med, at ny biologisk viden fremkommer om områdets biologiske betydning.

Det må imidlertid undre, at Jammerland Bugts meget store betydning for den europæiske trækfuglebestand af bl.a. edderfugle ikke omtales nærmere i miljøvurderingen, og at det i miljøvurderingen og i virksomhedens hvidbogssvar ikke oplyses, at edderfuglene er optaget på den nationale liste over ansvarsarter, og er rødlistede i EU. I Danmark er der desuden af samme grund indført et totalt jagtforbud mod edderfugle-hunner. Når disse vigtige forhold ikke fremlægges i miljøvurderingen, må det i den videre proces, med rette kunne forventes, at Miljøministeriet, ved Miljøstyrelsen, forholder sig til de nye oplysninger om områdets store indhold af edderfugle og til spørgsmålet om udpegning af området som et EU-fuglebeskyttelsesområde.

Punkt 2. Påvirkningen af den europæiske trækfuglebestand af edderfugle antages i miljøvurderingen at være ubetydelige, men denne konklusion hviler på et utilstrækkeligt datagrundlag og på klare metodiske svagheder.

Opsummering af indsigelsen: I borgergruppens indsigelse peges der på, at både datagrundlaget og de anvendte vurderingsmetoder i miljøvurderingen er utilstrækkelige i forhold til med rimelig videnskabelig sikkerhed at kunne konkludere, at der ikke vil være væsentlige negative effekter på den europæiske bestand af edderfugle. Til trods for at de anvendte data og vurderingsmetoder med stor sikkerhed resulterer i underdrivelse af forekomsten af edderfugle i undersøgelsesområdet, er der ifølge miljøvurderingen fundet "internationalt betydende antal" af edderfugle (og gråstrubede lappedykkere og sortænder) i undersøgelsesområdet.

Selve optællingen af havdykænder er foretaget af to humane observatører fra et fly i ca. 75 meters højde. I bl.a. Tyskland og England har de offentlige myndigheder konkluderet, at denne form for optælling er

uegnet til havdykænder, da en del af disse formodes at flygte ved at dykke, når flyet nærmer sig, hvorfor et ukendt antal fugle ikke tælles med. Desuden er den humane optælling af de fugle, som observeres på havoverfladen, meget upræcis, og optællingen skal derfor i disse lande foretages vha. automatiseret digital fototeknik.

Udover disse fejlkilder bygger miljøvurderingens beregninger af, hvor mange edderfugle som vil dø pga. fortrængning og sult, på en lang række af ubegrundede formodninger og antagelser. Der er således ikke givet nærmere begrundelser eller henvist til relevante videnskabelige undersøgelser i forbindelse med fastsættelse af bl.a. fuglenes bortskræmningsafstand og forøgede dødelighed.

I miljøvurderingen erkendes det, at forekomsten af edderfugle i bugten må antages at være størst i vintermånederne, hvorfor optællinger på dette tidspunkt burde være "et must" i forhold til at fastlægge områdets biologiske betydning, men der er ikke optalt fugle i vintermånederne i perioden december-februar, hvilket i VVM-redegørelsen summarisk begrundes med "pga. dårlige vejrforhold".

European Energy A/S's svar i hvidbogen: Virksomheden finder uden nærmere begrundelse og med henvisning til VVM-redegørelsen, at de anvendte metoder og beregninger er tilstrækkelige og oplyser desuden, at "den digitale optællingsmetode endnu ikke er veludviklet", og derfor ikke er anvendt i VVM-redegørelsen.

Evaluering af svaret: Svaret uddyber og kvalificerer ikke yderligere de anvendte teknikker og metoder, og oplysningen om at den digitale fugleoptællingsmetode ikke er veludviklet stemmer dårligt overens med, at denne metode anvendes og er lovpligtig netop ved optælling af havdykænder, når der udarbejdes tilsvarende VVM-redegørelser i Tyskland og England.

Punkt 3. Kumulative effekter er ikke vurderet tilstrækkeligt

Opsummering af indsigelsen: Da den nok mest centrale problemstilling i VVM-redegørelsen, handler om havvindmølleparkens påvirkning af den europæiske trækfuglebestand af edderfugle, er det afgørende at vurdere, hvordan denne fælles fuglebestand i forvejen påvirkes af andre eksisterende og planlagte havvindmølleparker, og om det pres, som etableringen af Jammerland Bugt Havvindmøllepark vil lægge oven i denne påvirkning, vil være acceptabel. Til trods for at det i VVM-redegørelsen erkendes, at det samlede pres på den europæiske edderfuglebestand må formodes, at "have nået en kritisk grænse", er denne problemstilling kun analyseret sporadisk og mangelfuldt. I VVM-redegørelsen er der således alene regnet på den mulige ekstra belastning fra Omø Syd Havvindmølleparken og ikke på effekten af de andre eksisterende og planlagte havvindmølleparker.

European Energy A/S's svar: Virksomheden præsenterer ikke en nærmere analyse af de kumulative effekter i sit svar, hvor der blot henvises til konklusionerne i VVM-redegørelsen. I virksomhedens hvidbog med svar til myndighedsindsigelser ("Jammerland Bugt Havmøllepark. Hvidbog – Myndigheder") erkender virksomheden imidlertid, at der mangler viden om de kumulative effekter og opfordrer heri Energistyrelsen til at få udarbejdet en videnskabelig analyse af de samlede kumulative effekter på havfugle af alle danske marine vindmølleparker.

Evaluering af svaret: Hverken VVM-redegørelsen eller hvidbogsvaret fra virksomheden præsenterer en egentlig analyse og vurdering af kumulative negative effekter på den europæiske trækfuglebestand af edderfugle. En sådan analyse er af afgørende betydning og må foretages før høringsparter og Miljøstyrelsen kan tage endelig stilling til VVM-redegørelsen.

I en sådan analyse er det ikke tilstrækkeligt at vurdere effekten alene af de danske havvindmølleparker. Der vil også skulle analyseres i forhold til påvirkning af etablerede og planlagte havvindmølleparker i de øvrige dele af edderfuglens udbredelsesområde (herunder i Finland, de baltiske lande og Sverige). Ignoreres dette hviler vurderingen af de mulige kumulative effekter ikke på et relevant fagligt grundlag.

Punkt 4. Nationale forpligtelser under EU's regelsæt og under ESPOO-konventionen om grænseoverskridende miljøeffekter er ikke efterlevet.

Opsummering af indsigelsen: Danmark deler den europæiske bestand af trækkende edderfugle med Finland, Holland, Tyskland, Norge, Sverige, de baltiske lande og Rusland. Ifølge EU's regelsæt og ESPOO-konventionen er et land forpligtet til at høre og enes med andre relevante nabolande, når et projekt kan have grænseoverskridende miljøeffekter. I forbindelse med planerne vedrørende Jammerland Bugt Havvindmøllepark har Danmark, ved Miljøstyrelsen, orienteret miljømyndighederne i Tyskland, Polen og Sverige.

Fra svensk side er der udtrykt klar modstand mod projektet – en modstand som begrundes med de store faglige usikkerheder i VVM-redegørelsen, og som i særlig grad kan have betydning for havdykænderne. Det svenske Naturvårdsverket har tilkendegivet, at det selv agter og opfordrer Danmark til også at følge forsigtighedsprincippet, og at det derfor er imod, at der etableres en havvindmøllepark i Jammerland Bugt. Denne konflikt er i skrivende stund uløst.

I indsigelsen fra NGO Beskyt Jammerland Bugt blev det påpeget, at ikke alene Tyskland, Polen og Sverige skal orienteres og inddrages under ESPOO-konventionsproceduren, men også de øvrige lande som Danmark deler den europæiske trækfuglebestand af edderfugle med. Det er således en formel fejl, at ikke også Holland, Finland, Norge, de baltiske Lande og Rusland er orienteret og har fået mulighed for at gøre indsigelse.

European Energy A/S's svar i hvidbogen: Virksomheden svarer ikke på denne del af indsigelsen, men henviser alene til, at det er de danske statslige myndigheder, som har ansvar for at koordinere og kommunikere med de andre lande om disse regelsæt.

Evaluering af svaret: Det er korrekt at ansvaret for at efterleve EU-regelsættet og konventionsforpligtelserne formelt ligger hos de danske myndigheder (som endnu ikke har taget initiativ til at orientere de relevante lande). European Energy A/S har imidlertid, grundet Energistyrelsens og Miljøstyrelsens manglende faglige kapacitet indenfor fuglekonskvensvurderinger sammen med sin konsulent, Orbicon A/S, være tæt inde i kommunikationen omkring VVM-redegørelsen med de svenske myndigheder og kunne derfor med rimelighed forventes at have givet en mere fyldestgørende respons på dette kritikpunkt.

Punkt 5. Nye videnskabelige undersøgelser har påvist at havvindmølleparker tiltrækker trækkende rovfugle. Dette burde være reflekteret i miljøvurderingen.

Opsummering af indsigelsen: Der er i de senere år fremkommet ny videnskabelig og relevant viden om havvindmølleparkeres tiltrækning af rovfugle (pga. en såkaldt "ø-effekt"). Det fremhævedes i indsigelsen, at dette ikke var omtalt og analyseret i forbindelse med miljøvurderingen, og at dette desuden kan være af særlig relevans pga. havvindmølleparkens nærhed til bl.a. Tissø-EU-fuglebeskyttelsesområdet med havørne og fiskeørne på områdernes udpegningsgrundlag.

European Energy A/S's svar i hvidbogen: Virksomheden erkender i sit svar, at ny viden om havvindmøllers tiltrækning af rovfugle er fremkommet, men skriver samtidig, at danske studier har vist, at "rovfugle vender

om eller skifter retning, når de kommer tæt på møller". Virksomheden skriver desuden, at de nærmest beliggende EU-fuglebeskyttelsesområder ("Natura-2000-områder") med havørne og fiskeørne på ligger i så stor afstand til havvindmølleparken, at risikoen for rovfuglenes kollision med havvindmøllerne kan anses som minimal. Virksomheden skriver desuden, at kollisionsrisikoen for rovfugle i nyere undersøgelser ved danske vindmøller har vist sig mindre end tidligere antaget.

Evaluering af svaret: European Energy angiver ingen specifikke faglige eller videnskabelige referencer til underbygning af at "rovfugle undviger møller, når de nærmer sig". Undertegnede er bekendt med, at en enkelt dansk undersøgelse indikerer, at flere rovfuglearter udviser tegn på undvigemanøvre i forhold til havvindmøller, men denne undersøgelse indeholder ingen statistisk signifikante data om store rovfugle som hav- og fiskeørne. Flere nye, udenlandske, videnskabelige undersøgelser (tyske, norske og finske) påviser derimod, at havørne ikke udviser undvigeadfærd i forhold til vindmøllevinger, og at de dræbes i større omfang end forventet.

Udtalelsen om, at rovfugle ikke skulle søge føde i mere end få kilometer fra deres redesteder, er ligeledes meget generel og udokumenteret og må i øvrigt ses i lyset af den nye forskning, som viser, at rovfugle tiltrækkes af havvindmølleparker.

At kollisionsrisikoen for rovfugle skulle være mindre end tidligere antaget, bygger virksomheden på observationer ved Østerild og ved Vejlerne, dvs. fra landbaserede vindmøller, hvilket er irrelevant, da der jo i nærværende tilfælde er tale om havvindmøller, hvor det er påvist, at rovfugle udviser en anderledes flyveadfærd i nærheden af havvindmøller på vandet end over land (tiltrækning grundet "ø-effekt" over vand).

Disse aspekter skal desuden ses i lyset af, at blot et enkelt kollisionsdrab af en havørn på udpegningsgrundlaget for et af de nærmest beliggende EU-fuglebeskyttelsesområder vil udgøre en markant og fatal negativ effekt på områdets udpegningsgrundlag, da der er tale om enkeltindivider eller et enkelt yngelpar af havørne i områderne.

På den baggrund skal der ifølge både den nationale og EU-miljølovgivningen foretages en såkaldt "nærmere Natura-2000-Konsekvensvurdering" med fokus på hav- og fiskeørnene i de nærmest beliggende Natura-2000-områder. En sådan indgår imidlertid fortsat ikke som en del af VVM-redegørelsen.

OPSAMLING

Samlet set har European Energy A/S ikke på et overbevisende fagligt grundlag adresseret de ovennævnte kritikpunkter. Dette er måske ikke overraskende, når det er projektansøgeren/bygherren, som har betalt miljøvurderingen og fået foretaget miljøvurderingen, og selv har udarbejdet hvidbøgerne. Det bliver i den videre proces afgørende, om de danske ansvarlige myndigheder (Energistyrelsen og Miljøstyrelsen eller i sidste instans den ansvarlige minister) erkender, at VVM-redegørelsen er utilstrækkelig, at de rette nabolande ikke er blevet inddraget, og at man i denne sag, ifølge både den nationale og EU-lovgivningen, skal følge forsigtighedsprincippet.

Søren Mark Jensen
Miljøkonsulent og rådgiver
01-09-2019